

גליון מס' 19

ויפח באפיו נשמת חיים

כמה פנים לו לרבינו יהודה ליווא - המכונה בפי כל המהר"ל מפראג. ילדים ושאר עמך בית ישראל מכירים אותו מסיפורי האותות והמופתים, אך יושבי בית המדרש מכירים את המהר"ל בעיקר כבעל מחשבה עצום.

נקודה מעניינת שעמדו עליה הרבנים המסכימים לספר גור אריה שבהוצאת 'מכון ירושלים': "בו בזמן שהתחילה להתגלות תורת המהר"ל, באותו פרק נתגלה לאור עולם תורת קבלת האר"י, והגיע לארצות אשכנז בעיקר על ידי רבנו השל"ה. ואז בעצם תוקף ההתגלות הנוראה של קבלת האר"י, אשר מאוד נמשכו לזה כל מבקשי ה' לא היה כ"כ הזמן גרמא להכיר תוקף האור הגדול שהוא על ידי המהר"ל.

ואך כעבור במה עידנים, בעיקר כערך לפני מאתיים וחמישים שנה, החל הצימאון והתשוקה להבין יותר בעומק הדעת והתבונה גם בדברים שהם כבשונו של עולם. ומאז הגיע זמן ההתבוננות וגלוי אור הדעת בדברי קדשו של אור העולם המהר"ל. ומאז רבו כמו רבו יותר ויותר המעיינים והדולים ממעיין התבונה של המאור הגדול המהר"ל."

המהר"ל עסק גם בהלכה, וחיבר פירוש לארבעה טורים. נושאי הכלים בטור ובשולחן ערוך הביאו פעמים רבות מדבריו להלכה.

העורך

לאתר נקודה הוצאה לאור

להרשמה

גדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה

המהר"ל מתאונן על חוסר ידיעת ההלכה (נתיבות עולם נתיב התורה פ"ה), וקובל על צורת הדף (ראו גליון 18) שגרמה לך:

"הנה הבחורים רכי השנים, אם היה בהם גירסא דינקותא, אין ספק כלל שהיו רגילים ויודעים כמה וכמה מסכתות קודם שיכנסו לחופה לישא נשים, ועתה אין להם מאומה בידם, והכל בשביל שלימודם תוס', דבר שהוא הוספה. וכי לא היה טוב יותר שיקנה גוף התלמוד קודם, והכל בשביל שנדפסו התוספות אצל הגמרא. ואילו נדפסו פסקי הרא"ש ושאר חידושים שחברו האחרונים מנוחתם כבוד אצל הגמרא, היו הכל לומדים על שיטת ההלכה אף הנערים הקטנים.

ועל דרך הפסיקה כתב (דרך חיים פ"ו מ"ו):

"ונתחדש עוד דרך קצרה עד שנמצא שולחן ערוך לפני האדם, יאמרו זה השולחן אשר לפני השם וגדול וקטון קרואים ומוזמנים אל השולחן לא ניכר שוע לפני דל ומשולחן גבוה זכו הכל, לא ידע טעם ולא סברא, מורים הלכה מתוך המשנה.

הראשונים, התנאים, והאמוראים, והגאונים, וכל האחרונים התחילו בסדר המסודר, ללמוד תחלה מקרא ואחר כך משנה ואחר כך תלמוד, ובדור הזה מתחילין בתלמוד שמחנכין הנער בן ששה ושבע בתלמוד ולבסוף יעלה אל המשנה, ולא ללמוד, רק שמחפשים בהלכות פסוקות כמו שאמרנו... עכשיו לא נשאר לא תלמוד ולא שום דין ולא שום הוראה רק על ידי חיפוש... כי שפתי אמת תכון לעד ולנצח ויסור מעלינו ההופכים ללענה משפט והאומרים למר מתוק, אמן."

כאשר מצטטים מקור, האם לכותבו בה"א או בבי"ת, כלומר: האם לכתוב 'כתב המהר"ל' או 'כתב במהר"ל'?

ראשית יש להבדיל בין הפניה למחבר להפניה לספר. כאשר אנו נוקבים בשם המחבר אזי אין הדברים כתובים בו, אלא הוא שאמרם - ועל כן ראוי לכתוב 'כתב המהר"ל'.

אך יש להעיר, כי הורגלנו להוסיף ה"א הידיעה קודם שמות החכמים, והם הפכו ל"מושג". דהיינו: 'הרמב"ן' - פירוש הרב (או הרב רבי) משה בן נחמן, אולם 'המהר"ל' מה פירושן, הרי אי אפשר להוסיף ה"א הידיעה לתואר מורינו ולא לכפול הרב מורינו הרב.

ומאחר שאנו מתייחסים לשם החכם כ"מתחם" בו כתובים דבריו - ולא כאישיות, ניתן לכתוב גם כתב במהר"ל. כאשר מציינים לספר עצמו, אמנם ראוי לכתוב כתוב 'בגור אריה', אך מאידך

כאשר אנו מקדימים וכותבים את הפועל כתב, אזי 'כתב בגור אריה' - ההתייחסות היא לכותב ולא לנכתב, ואם כן מתאימה ההתנסחות 'כתב הגור אריה'.

כמו כן אם נקדים את הפועל 'עייין', הרי שאין לפנינו אפשרות אחרת, מלבד לעיין 'בגור אריה'.

יש שנהגו להוסיף תואר הרב לשם הספר, כמו: 'הרב כף החיים', אזי בוודאי שאי אפשר לכתוב 'עייין בהרב כף החיים' כיון שההתייחסות היא לאדם עצמו, ועל כן יש להתנסח: 'עייין להרב כף החיים'.

אם יש לך שאלה שתרצה שנעסוק בה בגיליונות הבאים לחץ כאן **ושלח אותה אלינו**

אתה שואל - מומחי "נקודה" עונים

היחס למהדורא קמא והערות המהדיר

בשנת תשע"ה חשפה ההוצאה לאור "תפארת" - מהדורה מחודשת של ספרי המהר"ל, בה הופיע ספר "גבוהות ה' השלם" שיצא מחדש מכתב ידו של המהר"ל.

מוציאי המהדורה כותבים במבוא ביקורת מרומזת: " והן אמת כי זכינו בשנים האחרונות להופעת כמה מספרי רבינו במהדורות חדשות, אשר שוליהם עוטרו בהוספת הערות והארות, ואין ערוך לגודל חשיבותם וכו'. רשאים אנו להתהדר במהדורתנו הנוכחית, אשר דווקא העדר כל ההוספות על הדף, התופסות חלק נכבד מן הגליון, הוא הנותן לה את ייחודיותה כמהדורה חדשה ומפוארת מחד גיסא, ושווה לכל אחד ואחד מאידך גיסא." במהדורה זו ישנם תוספות של כשלושים אחוזים שנשמטו מהמהדורות הקודמות, והן הובאו בגוף הטקסט בתוך סוגריים מרובעים.

מלבד זאת, הובאו בשולי הגליון מחיקות רבות שמחק המהר"ל בחיבורו, תחת הכותרת "מחיקת קולמוס", כדי ללמוד מהם מה הייתה ההוא אמינא של המהר"ל (יש לציין שאף בחידושי הריטב"א (החדשים) למסכת בב"מ בהוצאת מוסד הרב קוק, נדפס בסופו מהדורא קמא של פירוש).

הגולם מפראג

העובדה כי ניתן לברוא גולם על ידי שמות הקדושים אינה נתונה בוויכוח, רבי חיים וולוז'ין (הקדמה לספרא דצניעותא) העיד, כי סיפר לו רבו הגאון מווילנא, שקודם היותו בן י"ג שנה החל לעסוק ביצירת גולם על פי ספר יצירה, אך פסק כאשר ראה תמונה חולפת מעל ראשו, והבין שאות הוא מן השמים שאין חפצים שיעסוק בכך עקב גילו הצעיר.

שאלת השאלות היא, האם המהר"ל אכן יצר גולם?

ניתן לומר כי זו אחת השאלות הנחקרות ביותר בהיסטוריה היהודית, נציג כמה נקודות וציטוטים אך בלא להכריע בשאלה זו.

למרות שהמהר"ל נפטר בשנת שס"ט (1609), הסיפור נמצא לראשונה במקור מודפס ("גיל בלאס") רק בשנת תקצ"ד (1834) - בהערת שוליים על המילה אלטנוישול - שם מובא בין היתר, כי בעליית הגג של בית הכנסת נמצא הגולם. מעט אחר כך (תקצ"ז-1837) הגולם מוזכר בספרו של משה ברוך אוארבך, הספר תורגם לעברית רק בשנת תרנ"ח (1898).

בשנת תרט"ז (1857) בהקדמה לספר "גל עד" (עמ' 51-52), כתב רבי יהודה הכהן רפפורט - רבה של פראג: "ומכל זה נוכל לעמור על המחקר, איך שאבו ממקור אכזב המגיידים בעלטה את השמועה המתפשטת בין אוהבי גזומות, כי עשה רבינו ז"ל גולם על פי צירוף שם אשר חיבר לו וכו', אולם גולם לא היה מצייר כפיו של רבינו יהודה ז"ל, ולא בו הראה חכמתו הגדולה, כי אם בחילופו בחכם גדול תפארת ישראל, הוא תלמידו הרב בעל תוי"ט ז"ל אשר הלך בכל דרכיו ולא מש מנתיבותיו."

אמנם ב"מגילת יוחסין" (פרלס, עמ' יב. תרס"ב) נכתב: "ומעתה אם שימש ברוח הקודש, עוד לא יפלא בעינינו על מעשה הגולם שעשה המפורסם לכל, ולא כמו שכתב החכם הגאון ראפפארט, רב ראשון דק"ק פראג בהקדמתו לספר הגלעד שאין הגולם יציר כפיו של הגאון הנ"ל.

ושמעתי מפי הגאון האמיתי המפורסם מו"ה יוסף שאול הלוי אב"ד דק"ק לעמברג, שפעם אחת בהיותו בק"ק פראג ביקש לעלות אל עליית בית הכנסת הישנה הנקרא אלט-שול לראות שם את הגולם, וכאשר בא אל סולם העליה בא אליו שמש בית הכנסת איש זקן, וסיפר לו כי הגאון הגדול ר' יחזקאל לנדא זצ"ל אב"ד דק"ק פראג, כאשר פעם אחת רצתה נפשו לראות את הגולם התעסק בתעניתו באותו היום וטבל במקוה טהרה והתעטף בטלית ותפילין ואחר כל אלה עלה לשם, וכאשר ירד אמר הגאון הנ"ל כי מהראוי שלא לעלות עוד שם שום אדם, וכאשר שמע הדברים האלה ירא וחדל מלעלות."

הפרסום הרב ביותר לסיפור, נעשה על ידי ר' יהודה יודיל רוזנברג בספר "נפלאות מהר"ל", אשר ייחסו לחתן המהר"ל רבי יצחק כ"ץ. אך חצי שנה לאחר הדפסת הספר, פרסם מנחם מנדל אקשטיין ספרון בשם "ספר יצירה", ויצא בערעור על ר' יודיל, בטענה שר' יודיל זייף את החיבור.

אגרת המהר"ל - הוא מכתב שיוחס למהר"ל בו הוא מתאר את עשיית הגולם ודינים שונים הנוגעים אליו, אולם מוכח מתוכו שהוא זיוף, משום שמחברו השתמש במילים שאינן תאומות לתקופה כמו "מכונה" או "מורה שעות".

רבי מנחם מנדל שניאורסון - האדמו"ר מלובביץ' השיב בכתב ידו (מאוצר המלך ח"ב עמ' 207): "בנוגע לספר נפלאות מהר"ל והאגרת שמזכיר - ובמילא איני מחווה בהם דעה כלל. ובנוגע לעיקר העניין שהמהר"ל עשה את הגולם, בעצמי שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר שראה הנשאר ממנו בעליית ביהכנ"ס דמהר"ל בפראג, ודיבר על דבר זה עם אביו כ"ק אדנ"ע."

חדשות הספר

"משנת חיים" - מאוצרותיו של הר"ג רבי אליסף אלמליח שליט"א על פי סדר הפרשיות. שיחות ודרשותיו חוצבי הלהבות, חידושי וביאוריו בשילוב סיפורים ומשלים בתורת ה"אור החיים" הקדוש, כבר יצא להם שמם למרחוק. עתה מוגשים שיחות ושיעורים אלו לאחר שנערכו ביד אמן, בשפה ברורה וקולחת, דבר דבור על אופניו, וכל קורא יוכל למצוא בו את מבוקשו לאור באור רבינו "האור החיים" הקדוש.

• "דרכי חושן" - על הלכות דיינים (סימנים א'-י"א)

מאת הראב"ד **רבי יהודה סילמן שליט"א**. בחיבור זה ישנם ג' חלקים: משנת חושן - ביאור דברי השו"ע והרמ"א מקורותיהם וטעמיהם, נידונים, חידושים והכרעות האחרונים. ביאורי חושן - הרחבת ביאור ההלכות ונידונים נוספים. חלק השו"ת שנדפס בסוף הכרך.

• **"למדת ממנו" - רעיונות ופנינים, הלכה ואגדה, מוסר מחשבה וחסידות, על הפרשיות והמועדים מאת הר"ג רבי יצחק ידידיה פרנקל זצ"ל רבה של תל אביב. בראש הספר הוצב מבוא שנכתב על ידי חתנו הרב ישראל מאיר לאו.**

• **"תולדות רבנו בעל 'ארץ צבי'" - תולדות חייו של הרב אריה צבי פרומר - הרב מקו"ג לובל הי"ד, עמד בראשות ישיבת סוכטשוב וישיבת חכמי לובלין. היה יוזם לימוד המשנה היומית.**

הטבה למנויים לפרסום ספרים חדשים חדשים - לחץ כאן

תגובות

"צורת הדף" - סובבה ההשגחה העליונה (גליון 18) הרב א.ד. מבקש להוסיף דבר נפלא: יש הרואים קשר בין תוכן הדף כפי הצורה שהתקבלה משמים - למספר הדף והעמוד. אציין ב' דוגמאות: מעשה רשב"י והסתרתו במערה מופיע (מסכת שבת) בדף לג, ע"ב = ל"ג בעומר, וסוגיית שבע ברכות מתחילה בעמוד ז, ע"ב (מסכת כתובות) = ז' ברכות.

"צורת הדף" - תמונה (גליון 18) הרב ישראל א. בגליון כתבתם אודות היסטוריית צורת דף הש"ס שלנו, ובתמונה המצורפת כאשר ישנו לש"ס דפוס ווילנא, אבל זה נראה לי מוזר כמה שונה הצורה מצורת הדף המוכרת לנו כיום.

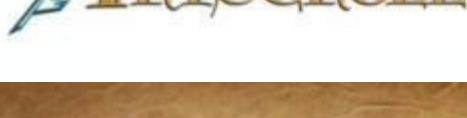
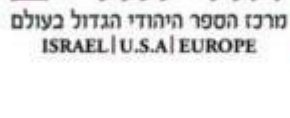
תגובת המערכת: ראשית, ניתן לראות את מסכת ברכות וילנא הראשונה כאן, ניתן לשים לב שאין שינוי בטקסט הנמצא בכל עמוד, אלא רק בעיצובו. אחרי מהדורה זו הדפיסו בדפוס ראם שתי מהדורות נוספות והמהדורה השלישית המתוקנת היא היא המוכרת לנו כדפוס וילנא.

"צורת הדף" - וונציה (גליון 18) הרב יחיאל ע. : שמעתי לפני שנים רבות מהרב ווייס גאב"ד נוה אחיעזר את ההסבר לאימוץ צורת הדף של ונציה, כיון שהם הדפיסו ראשונים וציינו לדפי הש"ס כפי שהם הדפיסו, והורגלו בכך כל הלומדים, נאלצו הבאים אחריהם לאמץ את צורת הדף הזו.

"כיצד ראוי לנקד" - אומלל או אַמלל (גליון 16) הרב יעקב כ. מבקש לנתח תופעה דומה: קודם קריעת ים סוף נאמר: "וְאָמַר פִּרְעֹה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, נִבְכִּים הֵם בְּאַרְצָךְ", אולם במגילת אסתר נאמר "וְהָעִיר שׁוֹשֵׁן נְבוֹכָה", מהו אפוא הניקוד הנכון? יתכן להציע, שכאשר הפסוק מתאר מצב פנימי שהאדם מובך מצד עצמו ומצבו, הרי שהניקוד בשורו"ק - על בנין מופעל. אולם כאשר הגורם המביך הוא חיצוני, שגורם לאחרים מבוכה, הרי שהבנין הפעיל - ואז מנקדים בבוך בחול"ם

[להורדה כ-PDF](#)

מבין לקוחותינו

 עריכה לשונית תורנית ספרותית תהנה	 הקלדה הקלדה ותהנה בשלל שפות	 עימוד קלאסי רב טסקט מהדורה אלבוסית	 ניקוד עברית ארמית אידיש הנהגות ניקוד	 עיצוב כריכות הנצחות איורים	 מפתחות ערכים אישים מקורות
 סריקות פעינות ספרים ומסמכים לטקסט	 תמלול עברית אידיש אנגלית	 תרגום מכל שפה לכל שפה	 ביוגרפיה תולדות חיים מחקר וכתביה	 הדפסות אוסטט דיגיטל ספרים קונטרסים	

נקודה | הוצאה לאור – 0723167198 – A80699+90@gmail.com